Gheorghe CHIVU
Universitatea din Bucureşti

ALEGERILE LUI IPPOCRAT. CONSIDERAȚII ASUPRA VOCABULARULUI UNUI VECHI TEXT MEDICAL

1. La începutul secolului al XVIII-lea, în contextul dezvoltării generale a culturii în limba română [1], sunt organizate, la Bucureşti, în cadrul Academiei domneşti de la Sfântul Sava, primele cursuri de medicină.

Necesități didactice şi/sau nevoi practice imediate, apărute în condițiile înființării, în aceeaşi perioadă şi în acelaşi oraş, a primelor spitale la Colțea şi la Pantelimon, fac ca texte de bază din domeniul medicinii să capete haină românească. Cel mai important dintre acestea, *Aforismele* lui Hipocrate, scriere cu largă circulație în epoca medievală nu numai în spațiul european [2], a fost transpus în limba română din neogreacă [3], după ce vestita lucrare hipocratică fusese trecută din elină în greaca vorbită de Marcu Porphyropulos (numit şi Cipriotul), decanul Academiei domneşti bucureştene [4].

Versiunea în limba română a textului, intitulată *Alegerile lui Ippocrat* (în urma echivalării, parțial greşite, a cuvântului plurisemantic αποφθεγμα "sentință, precept", titlul grecesc al scrierii, prin unul dintre corespondentele sale posibile, dar mai puțin aşteptate, datorate sinonimiei dintre *sentință* "aforism, cuvinte alese" şi *alegere*), s-a păstrat în două copii, ambele având o organizare a materiei diferită de edițiile clasice ale *Aforismelor* (*alegerile* "aforismele" sunt grupate în opt *tăieri* "capitole", şapte consacrate unor anumite tipuri de afecțiuni [5], iar a opta constituită din *alegeri adaose,* fiecare *tăiere* fiind precedată de o introducere sintetică numită *arătare*).

Cea mai veche dintre copiile cunoscute ale vechii scrieri medicale româneşti face parte din miscelaneul ieşean care conservă prima versiune a *Ceasornicului domnilor,* traducerea făcută de Nicolae Costin după *Horologium principum*, datorat spaniolului Antonio de Guevara. Scrise pe ultimele 12 file ale manuscrisului nr. VI-1 din fondurile Bibliotecii Universitare din Iaşi, ce a aparținut o vreme lui Grigore al II-lea Ghica, voievod al Moldovei, *Alegerile* par să fi fost copiate (probabil de două persoane distincte) în deceniile de mijloc ale secolului al XVIII-lea sau în cele imediat următoare [6].

Copia mai nouă a scrierii, conservată în ms. rom. 1840, achiziționat de Biblioteca Academiei Române din fondurile de carte aflate cândva în posesia episcopului Dionisie al Buzăului, a fost, foarte probabil, alcătuită în ultimul deceniu al veacului al XVIII-lea [7]. (Hârtia pe care este copiat miscelaneul academic, produsă în morile venețiene până în anul 1805 şi având filigranul "tre capelli" însoțit de inițialele C_GS, a fost utilizată constant pentru scrierea unor documente emise între anii 1771 şi 1783 [8].) Este un manuscris cu o scriere mai îngrijită decât aceea din copia aflată în miscelaneul ieşean, datorat unui singur copist, parte a unei interesante culegeri de scrieri medicale [9]. (În afară de traducerea *Aforismelor* lui Hipocrate, ms. rom. BAR 1840 cuprinde o *Adunare de câteva doftorii mai îndemânatice,* mai multe rețete privind inclusiv valoarea terapeutică a unor fructe, şi un ghid de specialitate, scris în greceşte, despre teoriile tratamentelor medicale şi chirurgicale.)

Alegerile lui Ippocrat, primul text medical cult scris în limba română, urmat abia la începutul secolului al XIX-lea de primul tratat românesc de medicină, intitulat *Meşteşugul doftoriei* [10]

BDD-A3129 © 2010 Editura Europlus
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:57:11 UTC)

prezintă o importanţă aparte pentru istoria terminologiei medicale în limba română. Vechimea traducerii (plasată de unii cercetători în primele decenii ale veacului al XVIII-lea [11]), dar îndeosebi absenţa, în momentul alcătuirii sale, a unei tradiţii româneşti în domeniu (anterior în manuscrisele româneşti erau transcrise, iniţial separat şi apoi, din secolul al XVIII-lea, în "colecţii" speciale, exclusiv reţete medicale [12]) fac ca soluţiile propuse pentru denumirea părţilor corpului, a afecţiunilor acestora şi a mijloacelor de tratament utilizate să aibă relevanţă pentru stabilirea modalităţilor de transformare a unei terminologii de factură populară în una ştiinţifică, precum şi pentru evaluarea influenţei exercitate de limbile de cultură ale vremii asupra unei variante funcţionale a vechii române literare (stilul ştiinţific şi tehnic), aflat, după 1700, în plin proces de individualizare şi de specializare [13].

2. Fiind un text de medicină generală, destinat diagnosticării afecţiunilor cel mai frecvent întâlnite şi prezentării primelor tratamente recomandate în cazul acestora, *Alegerile lui Ippocrat* atestă, prin cele mai vechi manuscrise cunoscute, un vocabular medical a cărui componentă de bază o constituie denumirile părţilor corpului [14]. Sunt astfel consemnate cuvinte până astăzi uzuale la nivelul limbii vorbite: *băşâcă* "vezică" IV, 20 (şi *băşica udului* "vezica urinară" VII, 39), *boaşe* "testicule" III, 18, IV, 38, *buric* IV, 20, *buze* VIII, 8, *cap* III, 27, *carne* "muşchi" VII, 22, *coapse* IV, 20, *coastă* I, 12, *degete* VIII, 8, *dinţi* III, 22, *ficat* V, 62, *gâlci* "ganglioni" (~ *la încheieturi* IV, 68, ~ *după urechi* III, 22), *gât* III, 17, *grumaz* IV, 67, *gură* III, 18, *încheieturi* "articulaţii" IV, 34, *maţe* "intestine" VI, 29 (*maţ subţire* VI, 45, *maţul cel drept* V, 62), *nas* VIII, 8, *nări* III, 27, *obraz* VII, 8, *ochi* III, 27, *pântece* I, 2, 15, *picioare* VIII, 8, *piept* V, arătare, *piiale* VIII, 8, *plămâni* V, arătare (şi *plomuni* III, 26), *pleupi* "pleoape" VI, 54, *prapor* "peritoneu" VII, 49, *rănichi* III, 27, *splină* III, 19, *şăzut* IV, 38, *şold* VI, 42, *tâmple* VIII, 8, *trup* I, 3, *unghii* VIII, 8, *urechi* VI, 30, *vine* "vene" VI, 1, *zgârci* "tendon" VI, 46. Sunt astăzi mai puţin sau deloc folosite chiar în vorbirea populară *vi<n>tricel* "vintre, pântece" VI, 45 şi *zgău* "uter" V, 11, cândva general utilizat, iar o serie de termeni, respectiv de sintagme aveau, la nivelul epocii, o certă provenienţă cultă (fiind împrumuturi neologice, calcuri sau creaţii de tip savant): *căuşurile zgăului* "labiile vulvei" V, 11, *cercul capului* (sau *cingătoarea capului*) "diafragmă" VI, 45, *clinii spinării* "muşchi dorsali" VII, 42, *dinţi câineşti* "canini" III, 22, *gura zgăului* "vulvă" V, 16, *împrejurul inimii* "diafragmă" VII, 48, *măduha spinării* V, 55, *nodătura spinării* "coloana vertebrală" VII, 42, *partea cea născătoare* "organul genital al femeii" V, 56, *pojghiţă* "membrană" VII, 27, *stomah* VII, 14, *ţeava udului* "uretră" IV, 41, *vase* "intestine" I, 3, "vene" I, 2.

Afecţiunile, numite *boale* I, 8, II, 49 sau *patimi* I, 4, 12, respectiv simptomele acestora, numite în text *semne arătătoare* II, arătare, *semne mai înainte cunoscătoare* II, arătare (vezi şi *semne cunoscătoare mai înainte* IV, arătare), respectiv *semne semuitoare* IV, arătare, sunt şi ele denumite în primul rând prin cuvinte preluate din vorbirea populară a epocii, multe fiind conservate până astăzi ca termeni medicali populari: *amărăciune* (~ *a gurii*) IV, 5, *aprinderi* "febră" V, 57, *arsuri* "febră" III, 26, *asurzeală* IV, 27, *brâncă* "erizipel" V, 13, *bube* II, 18, *durere* (~ *de inimă* IV, 5; vezi şi *durori de picioare* "reumatism" VI, 39 sau *durerea picerilor* VI, 40), *fierbinţeală* "febră" II, 36 (vezi şi *fierbinţeala frigurilor* I, 11), *friguri* "malarie" IV, 73, *furnicel* "furuncul, abces" IV, 59, *gălbenare* "icter" IV, 58, *gârbovire* "caşexie, slăbire extremă" IV, 27, *greaţă* V, 18, *guşter* "angină" III, 9, *încuiere* "constipaţie" VII, 17 (şi *încuierea pântecelui* III, 19), *încurcarea maţelor* "ocluzie intestinală" VII, 14 (vezi şi *învârtejirea maţelor* III, 19), *junghi* "nevralgie" I, 12, *leşănare* "lipotimie" V, 52, *limbrici* (~ *lungi* "tenia" III, 23, ~ *rătunzi* "ascarizi" III, 23), *mâncărime* "prurit" VI, 51, *năduh* "astm, dispnee" III, 19, *năucire* "ipohondrie" VII, 54, *negi* III, 23, *opăreală* (~ *la boaşă* "eritem inghinal" III, 18), *pecingine*

BDD-A3129 © 2010 Editura Europlus
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:57:11 UTC)

"eczemă" III, 17, *piatră* (~ *la rinichi* "litiază renală") IV, 40, *puroi* IV, 35, *putreziciune* "stare septică a unui organ" III, 9 (~ *de boaşă* "cancer de prostată" III, 18), *scurtă* "adenită" IV, 59, *spetire* "lumbago" III, 19, *spurc* "urticarie" sau "furuncule" III, 17, *tremurare* "spasme" II, 36, *trânji* "hemoroizi" III, 26, *tuse* IV, 19, *umflături* "flegmoane" III, 23, *urdinare* "diaree", III, 9, *vărsare* "vomă" III, 14 (vezi şi ~ *de sânge* "hemosialemeză" VII, 13, ~ *de venin* III, 26), *vânt* (~ *pântecelui* "flatulenţă" IV, 62). Nu lipsesc împrumuturile neologice, provenite de regulă din neogreacă: *carchin* "cancer" VI, 52, *cataroi* "apoplexie" II, 48, *dambla* "apoplexie" (~ *cea vârtoasă* II, 48, ~ *cea slabă* II, 48), *epilepsie* III, 9, *flegmă* (~ *albă* "edem generalizat" VII, 15), *(i)dropică* "hidropizie" III, 19 (vezi şi ~ *uscată* IV, 20), *lepră* "pelagră" III, 17, *materie* (~ *coaptă* "puroi" V, 1), *melanholie* "tip de afecţiune psihică" III, 14. *oftică* "tuberculoză" III, 13, *troahnă* "guturai" II, 39, şi calcurile, cu bază greco-latină: *lunătăcie* "menstruaţie" III, 28, *umezeală* "secreţie" (*umezeli crude* I, 22, ~ *cleioase* IV, 72, ~ *coapte* IV, 15, ~ *veninoase* II, 18). Foarte numeroase sunt, dovadă a dificultăţilor întâmpinate în identificarea şi numirea unor afecţiuni, sintagmele terminologice: *arsura plămânilor* „congestie pulmonară" VII, 23, *albăstrimea ochilor* "glaucom" III, 27, *astupare în gât* "astm, angină" III, 19, *băşicătură de gură* "herpes febril" III, 18, *brânca cea fără rană* "erizipel" V, 57, *dăzlegarea pântecelui* "dizenterie" III, 16, *drojdia udului* „litiază" IV, 30, *frig zguduitor* "frisoane" VII, 37, *grunjuri de sânge* "cheaguri de sânge" VII, 39, *împietrire de pântece* "constipaţie" III, 10, *înghesuire la plomuni* "peripneumonie" III, 26 (vezi şi *strâmtorarea plămânilor* III, 26), *înţepenirea trupului* "apoplexie" V, 15, *nelesnirea udului* "retenţie de urină" VI, 25, *pojar cu rane* "eczemă" III, 17, *rană târâtoare* "bubă neagră, umflătură vânătă la încheieturi" V, 56, *râia de băşică* " psoră" IV, 40, *scuipare de sânge* "hemoptizie" VII, 23, *strecurarea udului* "retenţie de urină" III, 10, *tâmpirea vederii* "ambliopie" III, 27.

Destinaţia de bază a *Alegerilor lui Ippocrat,* îndrumar de medicină generală şi de diagnostic, face ca numărul termenilor care numesc tratamente sau mijloace de înlăturare a efectului unor afecţiuni să fie, în ansamblu mic. Cuvintele cu această utilizare medicală înregistrate în *Alegerile lui Ippocrat* provin, ca şi în cazul domeniilor lexicale prezentate anterior, în primul rând din vorbirea populară: *afumare* (~ *de mirezme* "(probabil) aromaterapie" V, 32), *ardere* "cauterizare" VI, 20, *curăţire* "dezinfectare" VII, 13, *dăşărtare* "purgaţie" I, arătare, *privegheri* III, 21, *tăiere* "(operare prin) incizie" VI, 20, *tămăduire* II, 7, *tigve* "ventuze" V, 31, şi mult mai puţin din limbile de cultură ale epocii: *dietă* I, 4, (vezi şi *dieta cea umedă* I, 16), *doftorie* V, 57 (vezi şi *doftorii curăţitoare* "purgative" I, 20, *doftorii întăritoare* "fortifiante" I, 20), *elevor* "spânz, iarba lui Tatin" IV, 16. Puţin numeroase sunt de asemenea, în acest domeniu, sintagmele terminologice: *cele răcoritoare* "medicamente antipiretice" VII, 12, *cele strângătoare* "medicamente antidiareice" VII, 12, *curăţenie de vărsături* "antivomitiv" IV, 7, *lăsare de sânge* VI, 25, *pravilă de cumpănirea hranei* "regim alimentar" I, arătare, *sclivisirea maţelor* "clismă" VI, 11, *slobozire de sânge* VI, 1.

Dovadă a nesiguranţei manifestate în utilizarea unor termeni şi a caracterului incipient al procesului de constituire a unui vocabular medical de specialitate, textul *Alegerilor lui Ippocrat* consemnează existenţa a numeroase şi uneori cuprinzătoare serii de sinonime, cel mai adesea sinonime totale: *ardere – arsură – fierbinţeală, astupare în gât – sugrumare în gât, cataroi – dambla, cercul capului – cingătoarea capului, curgerea muierească – lunătăcie, dietă – pravilă de cumpănirea hranei, frig zguduitor – răceli în friguri, împietrire de pântece – încuierea pântecelui, încurcarea maţelor – învârtejirea maţelor, înghesuire la plămâni – strâmtorarea plămânilor, lăsare de sânge – slobozire de sânge, nelesnirea udului – strecurarea udului, scuipare de sânge – vărsare de sânge.*

BDD-A3129 © 2010 Editura Europlus
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:57:11 UTC)

În schimb, structurile terminologice explicative au atestări practic accidentale, faptul fiind la rândul lui semnificativ pentru absența unor stratificări terminologice (în fond şi acesta este un indiciu al caracterului incipient al procesului de constituire a unei autentice terminologii medicale): *belciug, adică urdinare cu sânge şi cu muci* "dizenterie" VII, 20, *elevorul, adică iarba lui Tatin* IV, 16, *maţul cel drept sau zgăul* V, 62, *sclivisirea maţelor, adică neţinerea* VII, 17.

3. Vocabularul medical utilizat în *Alegerile lui Ippocrat,* prima scriere cultă din domeniul medicinii transpusă în limba română după un original neogrecesc, arată, potrivit informațiilor furnizate de cele mai vechi copii ale sale, că traducătorul, deşi avea cunoştinţe de anatomie şi de medicină curativă, nu pare să fi fost un specialist în domeniu. Importanța cercetării textului constă, în aceste condiții, nu atât în stabilirea exactității cu care a fost transpusă în limba română o scriere medicală celebră, cât îndeosebi în identificarea soluțiilor propuse pentru crearea unei terminologii de specialitate aflate cu certitudine la începuturile constituirii sale.

Componenta populară a vocabularului medical prezentat în paginile anterioare, care se dovedeşte a fi extrem de bogată, face trimitere de regulă la părțile corpului, respectiv la afecțiunile cunoscute (şi denumite) de către vorbitorul fără pregătire de specialitate. Pentru numirea unor boli mai puțin cunoscute sau pentru unele referiri la organe ale corpului sau la părți ale acestora pentru care lipseau, din vorbirea curentă, numele specializate, s-a făcut apel la împrumut sau la calc, de regulă semantic, dar mai ales la traducerea prin numeroase şi interesante îmbinări de cuvinte, ce se constituie în autentice sintagme terminologice. Nu lipsesc, desigur, traducerile aproximative şi chiar câteva interesante invenții lingvistice, creatoare uneori de dificultăți în identificarea afecțiunii la care se face referire.

Dincolo de importanța avută pentru cunoaşterea unei etape din istoria terminologiei medicale în limba română, *Alegerile lui Ippocrat* îşi dovedesc însă pe deplin utilitatea şi în completarea informațiilor privitoare la vocabularul limbii române literare vechi. Multe cuvinte, aparținând până astăzi lexicului de bază sau vocabularului medical popular, sunt folosite aici cu sensuri absente din izvoarele parcurse pentru întocmirea marelui *Dicționar al Academiei*, iar altele, şi ele destul de numeroase, se află aici la prima şi nu o dată chiar la unica lor atestare.

NOTE

[1] Vezi N. A. Ursu, *Formarea terminologiei ştiinţifice româneşti,* Bucureşti, 1962; Ion Gheție (coordonator), *Istoria limbii române literare. Epoca veche (1532-1780),* Bucureşti, 1997, p. 281-292, 472, şi, special pentru secolul al XVIII-lea, Ion Gheție, Gh. Chivu (coordonatori), *Contribuții la studiul limbii române literare. Secolul al XVIII-lea (1688-1780),*[Cluj-Napoca], 2000, p. 288-290, 318-329.

[2] Au fost inventariate 140 de manuscrise greceşti, 232 latineşti, 70 scrise în arabă şi 40 în ebraică *Aforismelor* lui Hipocrate.

[3] Se păstrează mai multe manuscrise neogreceşti ale textului în diverse biblioteci din România. Vezi pentru lista acestora, Paul Cernovodeanu, Nicolae Vatamanu, ***Alegerile lui Ippocrat*** *– prima traducere în româneşte a* ***Aforismelor*** *lui Hipocrate,* în *Trecut si viitor în medicină. Studii şi note,* sub redacția dr. G. Brătescu, Bucureşti, 1981, p. 121-124.

[4] Vezi Paul Cernovodeanu, Nicolae Vatamanu, *art. cit.,* p. 121.

[5] *Tăierile* sunt precedate de o introducere în care este descrisă materia abordată în *alegeri*. Într-o interpretare modernă, această materie priveşte, în ordine, fiziologia, patologia, semiologia şi terapeutica.

[6] Vezi, pentru diverse datări ale acestei prime copii, I. Serafincean, ***Alegerile lui Ippocrat****, manuscris medical românesc de la începutul secolului al XVIII-lea,* Ediție îngrijită şi prefațată de Francisc Kiraly, Arad, 1997, p. 14, 34; N. A. Ursu, *Formarea terminologiei ştiinţifice româneşti,* p. 131; Gabriel Ştrempel, *Notă asupra ediției*, în Nicolae Costin, *Ceasornicul domnilor*, Bucureşti, 1976, p. XLVI; Paul

BDD-A3129 © 2010 Editura Europlus
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:57:11 UTC)

Cernovodeanu, Nicolae Vatamanu, *art. cit.,* p. 125; N. A. Ursu, Despina Ursu, *Imprumutul lexical în procesul modernizării limbii române literare (1760-1860),* I, Iaşi, 2004, p. 358, II, Iaşi, 2006, p. 12.

[7] Cf. Gabriel Ştrempel, *Catalogul manuscriselor româneşti. BAR*, II, Bucureşti, 1983, p. 76.

[8] Vezi, pentru detalii asupra hârtiei ms. rom. BAR 1840, Paul Cernovodeanu, Nicolae Vatamanu, *art. cit.,* p. 127.

[9] Vezi, pentru descrierea cuprinsului miscelaneului, Gabriel Ştrempel, *Catalogul manuscriselor româneşti. BAR,* II, p. 76.

[10] Scrierea, păstrată la Biblioteca Academiei din Bucureşti sub cotele ms. rom. 933, respectiv ms. rom. 4841, poartă pe fila inițială a celui de al doilea tom titlul *Meşteşugul doftoricesc.* Este o traducere făcută de Ştefan Vasile Episcopescu după manualul de practică medicală scris în neogreacă, la 1760, de către medicul Ioan Adami. Pentru datarea textului la începutul veacului al XIX-lea, iar nu în în jurul anului 1760, cum s-a crezut multă vreme, vezi N. A. Ursu, ***Meşteşugul doftoriii**, primul tratat de medicină în limba română, tradus din greceşte de doctorul muntean Ştefan Vasile Episcopescu, între anii 1805-1817,* în „Limba română", LV, 2006, nr. 5-6, p. 403-416.

[11] Paul Cernovodeanu, Nicolae Vatamanu, *art. cit.,* p. 129.

[12] Prima rețetă este consemnată în cadrul aşa-numitului *Codice al popii Bratul* (manuscrisul, alcătuit în anii 1559-1560, se păstrează la Iaşi, în fondurile „Casei Dosoftei"), iar cea dintâi culegere cunoscută ("pentru toate boalele, la care ce tămăduire trebuie"), cuprinsă în ms. rom. BAR 2183, a fost întocmită în 1777, de Ioachim Bărbătescu. Vezi pentru alte detalii, Gh. Chivu, *Stilul celor mai vechi texte ştiințifice româneşti (1640-1780),* IV. *Stilul textelor medicale,* în „Limba română", XXX, 1981, nr. 3, p. 221-222.

[13] Vezi Gh. Chivu, în *Contribuții la studiul limbii române literare. Secolul al XVIII-lea (1688-1780),*[Cluj-Napoca], 2000, p. 318-329.

[14] Am folosit pentru ilustrare exemple extrase din copia cea mai completă a *Alegerilor lui Ippocrat,* păstrată în ms. rom. BAR 1840 (text editat în Paul Cernovodeanu, Nicolae Vatamanu, *art. cit.,* p. 138-179). Pentru a permite însă corelarea formelor selectate cu cele existente în copia manuscrisă păstrată la Iaşi (editată de I. Serafincean în volumul *Alegerile lui Ippocrat, manuscris medical românesc de la începutul secolului al XVIII-lea*, Iaşi, 1977, tipărit postum, la Arad, în 1997), după fiecare cuvânt ilustrat am indicat cu cifre romane *tăierea* şi, cu cifre arabe, *alegerea* în care acesta a fost utilizat.

BIBLIOGRAFIE

Paul Cernovodeanu, Nicolae Vatamanu (1981), ***Alegerile lui Ippocrat** – prima traducere în româneşte a Aforismelor lui Hipocrate,* în *Trecut si viitor în medicină. Studii şi note*, sub redacția dr. G. Brătescu, Bucureşti, p. 111-181.

Gh. Chivu (1981), *Stilul celor mai vechi texte ştiințifice româneşti (1640-1780),* IV, *Stilul textelor medicale,* în „Limba română", XXX, nr. 3, p. 221-231.

Nicolae Costin, *Ceasornicul domnilor de Antonio de Guevara,* Traducere în limba română de ~, Ediție critică şi studiu de Gabriel Ştrempel, Bucureşti, 1976.

Ion Gheție (coordonator) (1997), *Istoria limbii române literare. Epoca veche (1532-1780),* Bucureşti.

Ion Gheție, Gh. Chivu (coordonatori) (2000), *Contribuții la studiul limbii române literare. Secolul al XVIII-lea (1688-1780),*[Cluj-Napoca].

I. Serafincean (1997), ***Alegerile lui Ippocrat**, manuscris medical românesc de la începutul secolului al XVIII-lea,* [Iaşi, 1977], Ediție îngrijită şi prefațată de Francisc Kiraly, Arad.

Gabriel Ştrempel (1983), *Catalogul manuscriselor româneşti. BAR*, II, Bucureşti.

N. A. Ursu (1962), *Formarea terminologiei ştiințifice româneşti,* Bucureşti.

N. A. Ursu (2006), ***Meşteşugul doftoriii**, primul tratat de medicină în limba română, tradus din greceşte de doctorul muntean Ştefan Vasile Episcopescu, între anii 1805-1817,* în „Limba română", LV, nr. 5-6, p. 403-416.

N. A. Ursu, Despina Ursu (2004, 2006), *Imprumutul lexical în procesul modernizării limbii române literare (1760-1860),* I- II, Iaşi.

BDD-A3129 © 2010 Editura Europlus
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:57:11 UTC)

RÉSUMÉ

***LES CHOIX DE HYPOCRATE*. CONSIDÉRATIONS SUR LE VOCABULAIRE DE LA TRADUCTION D'UN TEXTE MÉDICAL ANCIEN**

Le vocabulaire médical employé dans Les choix d'Hippocrate, la première écriture culte du domaine de la médecine transposée en langue roumaine d'après une version originale néogrecque au cours du XVIIIème siècle, contient une composante populaire extrêmement riche qui renvoie, d'habitude, aux parties du corps, respectivement, aux maladies connues (et appelées) par le locuteur sans formation et connaissances de spécialité. Pour l'appellation de certaines maladies moins connues ou pour quelques références aux organes du corps ou aux parties de ceux-ci, pour lesquels les dénominations spécialisées manquaient du langage courant, le traducteur fait appel à l'emprunt ou au calque, généralement sémantique, mais surtout, à l'équivalence des termes de la version originale à l'aide de nombreuses et intéressantes combinaisons de mots qui deviendront des syntagmes terminologiques authentiques. Il y a aussi, bien sûr, les traductions approximatives et même quelques inventions linguistiques intéressantes qui créent, parfois, des difficultés à identifier la maladie à laquelle on fait référence. Dû à un traducteur qui, même s'il avait quelques connaissances d'anatomie et de médecine curative, ne semblait pas avoir été spécialiste dans ce domaine, le texte est intéressant, non pas seulement pour avoir établi l'exactitude avec laquelle a été transposée en langue roumaine une écriture médicale célèbre, mais aussi pour avoir identifié les solutions proposées pour la création d'une terminologie de spécialité qui, certainement, se trouvait aux débuts de sa constitution. Au delà de l'importance qu'a eue cette écriture pour la connaissance d'une étape de l'histoire de la terminologie médicale en langue roumaine, le livre Les choix d'Hippocrate prouve aussi, pleinement, son utilité pour la complétion des informations référant au vocabulaire de l'ancienne langue roumaine littéraire.

Mots clés : *vocabulaire médical, l'ancienne langue roumaine littéraire, inventions linguistiques.*

BDD-A3129 © 2010 Editura Europlus
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:57:11 UTC)